

Okovane ideje

(Refleksije katolika intelektualca uz današnje svjetske prilike i neprilike.)

ŠTO zapravo hoće ti ljudi, poznati pod imenom vođe, stručnjaci, predstavnici i slično? Što hoće ti vrlo ugledni ljudi, koji za sebe govore da odlučuju sudbinom naroda i država? Što hoće ti odgovorni državnici, što stalno drže neke konferencije, putovanja, sjednice, prave ugovore, sporazume — u dvoje, u troje, danas ovako, sutra onako? Ako gledamo javni međunarodni život, vidimo stalno neku strku diplomata i državnika. Te neprestane izjave, uvijek odlučne, važne, strašno važne, pa neka očekivanja velikih govora, pa onda ti veliki govori, i onda još veći odgovori. Pa nanovo konferencije, sporazumi, na zapadu, na istoku, avionom, željeznicom i automobilom.

Što zapravo hoće ti ljudi? Da barem i nama običnim smrtnicima progovore koju shvatljivu riječ. Ali oni uvijek govore tako »otvoreno«, da nam ne preostaje ništa drugo, nego da se nakon svih tih otvorenih i odlučnih riječi, pa čak i djela, zapitamo: Što oni zapravo hoće?

Kad bismo htjeli registrirati riječi u svim tim događajima i prebrojavati ih, ispalo bi, da se uvijek upotrebljavaju riječi: mir, razoružanje, prijateljstvo, sporazum i druge slične riječi, za koje i mi obični smrtnici držimo da ih razumijemo. Razumjeti te riječi znači zapravo znati, što one predočuju u poslovima, koji znače rad i djelovanje. Na pr. riječ razoružanje znači u radu i djelovanju, da se netko razoružava; riječ sporazum znači, da se netko s nekim sporazumio; ako se dovedu u vezu riječi sporazum i razoružanje, onda to znači: sporazumjeli su se neki, da se razoružaju. Ovakovom logikom otprilike mora misliti svaki čovjek, kojega smatramo normalnim. No budući da djelovanje i rad u okviru ovih riječi nemaju onoga značenja, koje im pridaje čovjek zdrave pameti, to se onda taj čovjek mora zapitati: Pa što to dakle znači?

I što je najgore, nijedan od tih ljudi zdrave pameti, koji se tako pitaju, ne sumnja u normalnost svoje pameti. Jer kad bi ti ljudi počeli sumnjati u svoju zdravu pamet, onda bi šutjeli i ništa ne bi pitali, a još manje bi se usudili da pokažu, da u onoj velikoj strci i zbrci nešto nije u redu. I zato, što to pokazuju, stradaju.

U ime ideje »X« ili ideje »Y« ili, ako su one dvije već angažirane, onda u ime ideje »Z«, sve se te zdrave pameti stave ad acta. I onda tamo stoje. Da ih tko god ne bi ukrao, te su pameti pod jakom kontrolom i stražom. A vade se napolje za slučaj kakve parade, plebiscita, glasanja i u svim onim zgodbama, kad treba po-

kazati, da se sva pamet skoncentrirala u ruke i u glave onih, koji su baš savršeno nužni, i to upravo oni sa idejom »Z«, a ne možda sa idejom »X«. Ako se netko prevari i ponovno pokaže svoju zdravu pamet, dekretom se to već lako anulira.

Što je dakle s mirom, razoružanjem i s ostalim ovakovim riječima, u kojima nije nikako zgodno da misli čovjek sa zdravom pameti?

Čini se, da je stvar dosta jednostavna. Treba naprosto sve ove riječi čitati u negacijama: ne-mir, ne-razoružanje, ne-prijateljstvo, ne-sporazum i t. d. Onda se i za normalnu pamet riječi i djela prilično podudaraju.

Ali zašto taj ne-mir, odnosno mir, da se »stručno« izrazimo, zašto naoružanje, odnosno razoružanje, zašto nesporazumi i t. d.?

Čini se na prvi pogled, da su to vrlo zamršena pitanja. Pa ipak nisu.

Sav taj mir, odnosno ne-mir, pa onda razoružanje odnosno naoružanje — što je, u slobodnom izražavanju, jedno te isto — sve je to u ime ideja »X«, »Y«, »Z«, »L«, i onih drugih, koje ćemo već doznati za 10, 20, a možda i više godina.

Točno u ime tih ideja i nikakvih drugih. Jedan narod živi zbog ideje »X« s lokotom na ustima, drugi opet zbog ideje »Y« u nekoj drugoj specijalnosti, treći u trećoj i t. d.

I onaj narod, koji se zalijepio za ideju X, našao je svoj put vječnoga života. Tako isto onaj s idejom Y. Time su ljudi kao ličnosti ukinuti, a mjesto njih su se pojavile kondenzirane ideje pojedinih naroda.

Eto ih na konferenciji! Što oni zapravo hoće? Stotine je već konferencija održano. Jedan se naoružao do zubi, pa traži, da mu se prizna pravo na naoružanje, drugi se pretvorio u željezo, pa traži prvo sigurnost u naoružanju, a onda razoružanje. Treći opet živi od toga, što se ova dva svađaju. Četvrti traži, da mu se prizna, da je veliki narod. Pri tom jedno tuce stručnjaka broji tonažu brodova, nosivost aviona, kalibre topova, a drugo tuce utvrđuje valutarne, carinske, transportne termine, na kojima će se utvrditi novi sukobi i nesporazumi.

I razidu se, da se onda opet sastanu. S apsolutnom sigurnošću možemo utvrditi sve više konferencija, sve više sporazuma, sve više ugovora i sve više oružja. Dokle? — Dok jedan ne bude smatrao, da je u ime njegove svete ideje »X«, baš ideje »X«, ne ideje »Y«, jer to onaj drugi misli, da je toga već dosta, i da on može u ime te svoje ideje X napraviti oružjem ono, što je napravio i kod kuće.

Jer zašto bi se uistinu svi ti narodi naoružavali, a stalno pričaju o sporazumima i prijateljstvu? Rat u takvim prilikama ne može biti slučajan i iznenadan pojav, nego nešto, što se samo po sebi nameće. A u tom slučaju svi sporazumi i prijateljstva iskaču u svojoj osnovi kao ratne priprave, osiguranja i tendencije.

Očito je, da države na bazi ideja »X«, »Y«, »Z«... trebaju mir i sve oko oko mira u ratne svrhe.

Formiranje naroda i čovječanstva na bazi ideja X, Y, Z, znači formiranje ratnih logora, ratne psihologije, ratnih potrepnosti i stvaranje lažnih perspektiva za kulturni napredak. Nemoguće je kakvim doumljivanjem uvidjeti, kakav se viši kulturni niveau ima stvoriti sukobom i pobjedom ma koje od ideja X, Y, Z ili naroda, koji se nalaze u ropstvu tih ideja.

Što zapravo hoće svi ti ljudi, i čemu sve te ideologije, time kojih se stalno mora lagati i robovati? Zar zato, da pobjedom ma koje zasja istina i sloboda? Kakvim je doumljivanjem jasno, da pobjeda ma koje od tih ideja nosi istinu i slobodu? Ropstvo pobijedenoga i eventualno sloboda — raskalašenog pobjednika, rezultat je sukoba u idejama X, Y, Z...

Što je istina u tim idejama? Snaga naroda, koja može pobijediti. Što je sloboda u tim idejama? Propast pobijedenoga.

Na koji se način izgrađuje ta istina, ta snaga naroda? Lažju o svim pojavama i događajima u svijetu, lažju o posebnoj misiji i veličini, lažju o ciljevima i radovima drugih naroda. Stvaranjem gvozdene discipline, vojničkom savršenosti, odgojem u surovosti, mržnji i borbi, brojnim uvećavanjem sposobnih jedinki, usavršenjem materije u svim oblicima za stvaranje te snage, ukalupljenjem sve znanosti i umjetnosti, svih moralnih i duhovnih ciljeva u snagu, koja mora pobijediti. Zašto?

Stvaranjem ropstva, uništenjem jedne životne realnosti, jednog bića ljudskog, hoće se stvoriti snaga, koja mora pobijediti.

A šta onda, ako u tom sukobu ideja X, Y, Z... pobijedi životna realnost individua, stresavši ideologiju gvožđa, čelika i ropstva... i zaželi se divlje anarhije u slobodi — u slobodi, bez koje ljudsko biće ne može biti, ali za koju mora biti spremno, da se ne izživljava u anarhiji.

Ideje X, Y, Z... pretpostavljaju svoju pobjedu i održanje kao nužnost, koja se produžuje u vječnost. Međutim, takva je pretpostavka savršena nerazumnost, jer ne mogu svi pobijediti, — a opet ne može se spremati stalno na neku pobjedu i snagu, a ni s kim se ne sukobiti i nikoga ne potući. Jer te ideologije X, Y, Z, ako ne vode u sukob, nemaju nikakav smisao. Njima je smisao baš u pretpostavci sukoba i strahovite želje za pobjedom.

Po prirodnim zakonima pobjeda mora pripasti onome, koji je u najjačoj napetosti, a to je individuum. No tko će stvoriti red u odapetoj masi individua? To je jedan od najvećih problema, koji leže u osnovi današnjih ideja X, Y, Z... Kako stvoriti red u slobodi s onima, koji eto hoće i moraju biti slobodni, ali ne znaju kako, jer su izučeni za ropstvo, s onima, koji ne znaju za moral izvan komande i kontrole, koji ne znaju za duhovne vrednote?

Jednom je u historiji čovječanstva rob našao svoj put izvan lanaca ropstva i nasilja, kada ga je dizalo kršćanstvo. Onda je rob iz lanaca i nasilja ulazio u slobodu socijalne pravde i kršćanske ljubavi i nije se izgubio — slobodan u anarhiji.

Danas je opet takav veliki momenat, kada kršćanstvo ponovno mora spasavati individuum iz ropstva željeza i dignuti ga u slobodu socijalne pravde i kršćanske ljubavi. Jer to ne može nitko drugi, i jer se bez toga individuum ne može ni naći ni snaći u slobodi.

Jedan od najdubljih svjetskih problema i zadataka, pred kojim se nalazi katolicizam, jest ponovno spasavanje individua, spasavanje dostojanstva čovjeka, kojega je Bog stvorio, i za kojega je Isus Krist trpio, Crkva utemeljena s Petrom, kojega ni vrata paklena ne će nadvladati.

Spasavanje čovjeka iz materije i svih ideja i ideologija, koje materija svom snagom nameće čovječanstvu.

Katolicizam danas spasava čovjeka, svakoga čovjeka, bez obzira na vjeru i narodnost; samo jednoga uistinu fizički, a drugoga načelno. Sloboda čovjeka ima svoju punu ideološku i konkretnu osnovu u katolicizmu.

Čovjek, koji hoće istinitu i veliku slobodu nema nikoga, osim Boga, stvoritelja i otkupitelja neba i zemlje, i onoga koji je njegov namjesnik na zemlji. Nema nikoga više, jer svi hoće da tu njegovu slobodu unište ili kvareći je i dovodeći je do apsurdna da dokažu njenu nemogućnost.

Uništena su i uzdrmana povjerenja i autoriteti, »čovjek je čovjeku zvijer«; narod je narodu top. Ne zna se, što je sloboda, čak se ne zna ni to, da li je treba; ne zna se, što je autoritet, što narod, što država. Ljestvica vrednota sasvim je poremećena. Filozofi gube mir i diče se ludorijama.

I sve konferencije i svi kongresi znače lutanje, nemir, nestalnost. Kraj svega toga, što smo svjedoci čvrstih i odlučnih volja, koje sve pretvaraju u gvožđe, ponositost i snagu, koja zadivljuje. Snaga vlada — a zašto? Da dođe do izražaja. A da li je to snaga života ili snaga smrti, snaga duha ili materije, snaga ljubavi ili snaga mržnje, snaga slobode i autoriteta ili snaga anarhije i nasilja? Gledamo strahovit nemir u stanju, koje proizlazi iz militarizacije svega bivstvenog u čovjeku. Nemir, jer se ne vodi borba zbog vrednota, već zbog same snage. Zato je čovjek u ropstvu, jer mora da bude nosilac vrednota, koje znače snagu života, duha, ljubavi, slobode i autoriteta bez — gvožđa.

Čovjeku se od odlučnih autoriteta steže duša, i zato ona više za oslobođenjem, ali i za autoritetom istine.

Ta duša čovjekova, koja traži, mora se zaustaviti na jednom mjestu, na mjestu najistinitije suverenosti slobode i autoriteta, na mjestu silne snage, koja vlada bez gvožđa.

Papa je suveren slobode i autoriteta na ovoj zemlji, na kojoj se — osobito danas — u slobodi ruše autoriteti, a autoriteti uništavaju slobodu.

Sloboda i autoritet jesu temelji svakog uredenoga društva, ma i u najmanjem opsegu. I zato je evidentno, da mora doći do sukoba sa papinstvom, kadgod se izobličavaju sloboda i autoriteti.

Danas se vodi upravo gigantska borba, nutarnja i vanjska, zbog slobode i autoriteta. Pa tko mimoilazi katolicizam, papinstvo, najviši autoritet primarnih vrednota, taj će se gubiti stalno bez mira na konferencijama političkim, nepolitičkim, za razoružanje, za naoružanje, gospodarskim, kulturnim, naučnim, sektaškim, ne našavši ništa, osim sumnje u svaku vrijednost, osim sumnje u realnost svake vrijednosti ili u nasilje nižih vrijednosti nad višima, ali svakako nasilje. Tko hoće trajan uspjeh, mora svuda unositi duh najviše suverenosti i najvećega suverena. Tko traži veće i najveće vrednote, mora naići i priznati suverena najviših vrednota i suverenitet svih vrednota, bez kojih je svako građenje — rušenje. I zato će pojedinci i narodi, koji hoće rat, i imati rat, jer ne znamo razlog, zbog kojega Bog ne bi dozvolio svima onima, da se kolju, koji s takvim oduševljenjem slave snagu naroda u ubojnoj materiji i okovanim ideologijama.

Bog je rekao »Ljubite se međusobno«, utvrdivši zakon života, a narodi kuju iz materije zakon smrti: »Koljite se«.

A tko hoće život, imat će ga, ako se ravna po zakonu Božjemu; tko hoće smrt, imat će je, gradeći oruđe smrti. I to nesamo pojedinci, nego i narodi. No ljudi hoće graditi život oruđem smrti, ističući slavodobitno zakon ljubavi kao slabost narodnu. Kao da ne postoji pisana historija, za koju vele da je učiteljica života, kraj svega toga što očito moramo konstatirati, da je ona ili rdava učiteljica ili da ima učenike, koji je uopće ne razumiju. U svakom slučaju, netko je zatajio.

Danas je važno, da se mnogo misli o katolicizmu i papinstvu i to osobito o nepopustljivom, razboritom i mudrom, kaošto je i dobro — a što bi protivnici rekli intolerantnom držanju namjesnika Božjega — u čuvanju zakona Božjega i suverenih vrednota.

O katolicizmu i papinstvu treba danas veoma mnogo da misle i katolici i nekatolici, kada slušaju ideologije o slobodi bez autoriteta, jer je to lažna sloboda, koja vodi autoritetima bez slobode; kada slušaju ideologije o autoritetima, koji ne priznaju slobodu, jer su to lažni autoriteti, koji vode u slobodu anarhije.

Mi ne možemo vjerovati u stabilnost anarhije, i ona se završava autoritetom, koji i ne može priznavati slobodu. Ne možemo vjerovati u stabilnost autoriteta bez slobode, i on nestaje u anarhiji slobode, koja i ne može priznavati autoritet.

Na katolicima je i u ovoj stvari kao i u ostalim najveća odgovornost, da unesu istinu, najdublje spoznanje i najveće vrednote kao i autoritet, krajnji autoritet najslobodarskijeg i najautoritativnijeg suverena. Na katolicima je da unose mir ili rat u službi i obrani svih kulturnih tekovina, koje se u osnovi kreću oko dostojanstva Boga i dostojanstva čovjeka.

Ni mir kao pusto mirovanje ni rat kao izivljavanje snage i nadmoći nijesu katolicima cilj. Sve to ima biti odraz, u čvrstim i odlučnim kriterijima, s kojima katolicizam raspolaže, odraz volje, koja hoće da se proslavi Stvoritelj svih zakona.

Katolici si moraju biti svjesni, da im treba biti borbama i pomagačima u borbama i nastojanjima za slobodu čovjeka, kojoj je reprezentant namjesnik Kristov, da oni moraju čuvati autoritete, koji jasno pokazuju, da su u mogućnosti i pripravnosti odmjeriti svoje djelovanje prema sudu vječnosti.

Katolici moraju osjetiti, da su odgovorni kao katolici, da su snažni kao katolici, da su stotinu puta jači od svega olova i gvožđa, od svih brzina i dubljina, da su njihove vrednote baš one vrednote, koje čovječanstvo traži, i da ih zato moraju davati bez obzira na mizerne prigovore onih mnogih, koji zapravo ne znaju, što bi, i koji eventualno odlučnošću i isticanjem snage i prividnog uspjeha, okovanog u teror i strah, nastoje sakriti u sebi i u drugim siromaštvo ciljeva, sadržaja i istinitih vrednota.

Katolici moraju pokazati čovjeku i čovječanstvu, gdje je istina, jer čovjek hoće i mora htjeti istinu kraj svega toga, što se tako salonski umišljeno i blesavo snažno vrti po svim idejama, ciljevima, zadacima, i kojekakvim određenim i neodređenim područjima u dnevnom životu.

Katolici moraju osloboditi čovjeka iz ropstva okovanih vrednota i stvarati slobodne ljude, koji će biti nosioci reda i podanici istine i pravde i onih autoriteta, koji se temelje na istini i pravdi.

Katolicizam nije za danas ili sutra, nego za uvijek, ali čini se, da ga upravo danas najviše traže. I treba da ga traže, makar i ne znali, da baš njega traže, jer ga ne poznaju. I ne znajući njega upadaju u ideologije s velikom reklamom, u ideologije očaja, u ideologije najkomotnijih i naoko najrealnijih vrijednosti.

Što dakle hoće svi ti veliki ljudi, svi ti narodi, svi mali ljudi, sve konferencije, sva lutanja? Slobodu, slobodu, autoritet, istinu i pravdu, ali je ne znaju naći i, što je najgore, nije malo onih, koji ne daju i onemogućuju da se nađe.

No u tome traženju treba da se pokažu sve ludosti ropstva, lažne slobode, nepravde, opačina, kako bi vječne vrednote iskočile kao prava hrana životu, kako bi najveće vremenite vrednote ostale prah i pepeo, prema volji Božjoj.

Katolicizam je najmodernija ideologija, prema kojoj sve ideje X, Y, Z i t. d. hramlju i koje će proći, kao što prođe kraj nas bubanj, zbog kojega buke nismo ništa ostalo čuli. Neka nas taj bubanj ne prisili, da ne čujemo i ne mislimo na ono, što ne će proći i što je vječno.

Danas je vremenitost iskočila u ideologijama, iz kojih ropstva, iz siline bubnjarskog zvuka ili zapravo bubnjarske vatre, može donijeti oslobođenje samo — katolicizam.